

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 24.

Lýsingaprisur fyri þettireglu: 30 øyr. á forsiðuni, 20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Leygardagin 11. juni 1938.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið verður bilagt á posthúsinum, brævnarstøðum og skrivstovuni. Telf. 143.

12. árg.

Sjálvstýrishøvdingin Jóannes Patursson

lopín yvir borð til vinnuflokkinn.

Aftaná at hann - fyri at tekkjast nazistunum, vinnuflokksmonnum - skeyt seg burtúr lögtingsins ráðgerðarnevnd viðvíkjandi finansplánsuppskotinum, vildi sjálvstýrið ikki seta hann í samráðingarnevndina, ið niður skal fara, hóast hann á sjálvstýrisflokksfundi skuldi troðka sterkt á at koma í nevndina.

Men niður „á landsins besta“ skuldi maðurin - og so gav hann seg upp til vinnuflokkinn við húð og hár og sveik sín gamla flokk. - Gamli sjálvstýrishøvdingin endaði sum „desertør“!!!

Himmalfegin yvir „fongin“ tók hin negatívi nazistaflokkurin á tingi móti honum við báðum ørum og át í seg aftur - uttan at blunka við - alt sítt ról og geyl um ikki at vilja samráðast við Danastjórn.

Hann leyp yvir borð - og druknaði sítt navn, sína politisku æru, sítt lívsarbeiði. Stórra politisk «tragedia» er ikki hend í føroyskum politikki enn hon ið fór fram um 12 tíðina á kvöldi á Føroya lögtingi hin 3. juni 1938, tá ið hin orðrika forna «sjálvstýris hetjan» legði ein lítlan samanlagd seðil á formannspallin, hvarf hann meldaði seg í bólk við vinnuflokkinn. Tað var sum hann í døgurhuga - berjandi við seg sjálfan - hevði fallað seðilin fleiri ferðir saman, sum um hann til evstu stund vildi skjóla hesa sína deyðssynd - at svikja sítt lívsverk.

Og hvat var tað so, ið var so virðismikið, at hann orkaði at ofra so stórt? Her er tað tragiska, ófatiliga, tað sum verður at draga mannin niður av hæddunum sum politikara. Hugsa vit okkum um, hyggja vit aftur um bak, so hava fleiri ferðir tekin komin til sjónar uppá, at hetta kundi henda við sjálvstýrishøvdinginum. Tekin uppá, at hann undir øllum fori - uttan mun til fortíð, søgu, lívsverk og hugsjónir - vildi, skuldi, ja mátti standa í «positure», vera frammi, leika «rolluna» sum miðdeplin, «verðsins nali», sum maðurin segði. Okkum rennur í huga tað horðu áganguna, móti, at Føroyingar skuldu umbodast á Danatingi, og so var

maðurin fyrstur at nýta høvi at koma niður á ting, og hardist hann sum ein lova fyri at verða sitandi har. Orð og stóða vígaði einki ímóti sjálfur at koma í «positure», ja, sjálfur um tað so var júst á tann hátt, sum hann og flokkur hansara høvdu barst ímóti í fríðartíðum, tá ið eingir kansis vóru. Tá ið Føroyingar skuldu umbodast í Íslandi á lúsundáraveitslu lögtingsins, strongdi hann á at fara av landi Føroya fólks og lögtings vegna. Men ein flokksmaður hansara, J. H. Poulsen, helt uppá lögtingsformannin. Hetta var halgibrot! og varð hesin maður, ið hetti sær at seta sakina, tað sjálfvígjulgiga, fram um persónin, uttan nakað hóasták, og hóast hann hevði verið ein høvuðskraftin í sjálvstýrisflokkinum, varpaður út úr flokkinum, ekskluderaður! Og mong domini enn kundu nevnt, sum benda á hitt sama:

Hjá Jóannes Patursson var og er hugsjónin, sjálvstýris-málið tað sama sum hevjanin av persóninum Jóannes bónda Patursson.

Ti saknaði og saknar sjálvstýrispolitikkur hansara eina fasta linju. Ti hava stóða og tala hansara skotið sær sum tilber ella eftir hansara privatpersónligu dyrkan, ofta beint ímóti hugsjónini, sum menn,

fyrst og fremst hansara menn, trúðu stóð sum framdráttarkraftin aftanfyri rørslna.

Eina ferð enn slapp maðurin at vera í «rolluni». Men høvdingafjadrarnar eru rýstar av honum, so syrgjulgiga berur hann fer «á landsins besta», lopín fyri borð av egnum knøri og sum sjókastaður tikin upp aftur av teim føroysku nazistunum, so avmergjaður, at hann uttan himpr greiddi atkvøðu fyri vinnuflokksins ómagauppskoti, har Føroyar verða givnar upp til Danastjórnar náði og mis-kunn.

«Ein forari, eitt fólk,» er nazistanna herróp. Kanska hetta hevur fyrirborist sjálvstýris-hetjuni, tá ið hon, fyri at sleppa «til kong», leyp fyri borð. Kanska tað hevur gjørt honum tað lættari at brenna gomlu skálar sínar, teir, ið hann alt sítt lív hevur búið og bygt síni dreymslåturlu í.

Og vinnuflokkurin, sum hevði funnið sær ta «utopisku» stóðu bara at róla og banna øllum finansplánssamráðingum við Danastjórn, hann ótvøkt seg so av at draga ta druknaði sjálvstýris-hetjuna upp av blámanum, at hann við lungunum uppi í hálsinum gloymdi øll sín orð, alla sína forðoming av finansplánssamráðing og greiddi atkvøðu fyri at seta mann í nevnd at fara niður at samráðast um finansplanin.

Soleiðis bitu teir stórorðaðu føroysku nazistarnir høvðið av allari skomm, og ótu teir saman við tí «nyggja» partamanninum við sýnligum matarlýsti í seg aftur alt tað, sum teir høvdu goyst út móti øllum sum bar fertin av finanspláni.

Skulu Frakland og Óngland øsast upp til áløps?

So av og á, síðan uppreisnin í Spania byrjaði, hava verið gjord flúgvialop á fremmand handilsskip, ið inni løgu á havnum, har ríkisstjórnin átti valdið. Mest hevur tað gingið út yvir ensk og fronsk skip, og tykist tað, sum hesi hververk ikki hava verið gjord av misgátum men við vilja.

Hesar síðstu vikurnar hava teir verið hervilgir; og afturat tí, at gera seg inná fremmand skip, hava teir ferð eftir ferð fløgið inn yvir franskt landa-

mark og stundum tveitt sprengiknøttar niður yvir smábýir - verjuleysar spanskar býir hava teir havt stóra frægd av at oyðilagt til píra onga nýttu fyri kríggstørluna, einans fyri at oyðileggja og myrða verjuleys fríðarfólk, ið ikki vildu lagt eitt strá í vegin fyri teir.

Í Fraklandi hevur tað sjálf-sagt kveikt ótta og harm, at Franco-flogfor so javnan flúgva inn um mark at njónast og gera skaða. Frakland hevur tí nú sent kríggisflogfor suður at landamarkinum, og skulu tey, um uppreisnarmenn aftur senda flogfor inn yvir franskt landi, skjóta tey niður.

Í Ónglandi er óðin stór yvir, at uppreisnarmenn gera seg inn á ensk handilsskip. Um dagarnar varð soleiðis eitt handilsskip áløpið av Franco-flogforum, ið kastaðu 4 sprengiknøttar á tað, og har afturat skulu teir við maskinbyrsum eftir manningini - 5 manns vórðu serdir. Tá her afturat kemur, at Franco-flogfor 8. juni flugu inn yvir býin Gandia, hvørs havn Ónglendingar eiga, og blakaðu sprengiknøttar niður yvir tvey ensk handilshús (bæði høvdu enskt flagg á stong), ið vórðu heilt oyðilogd, kann ein fata, at Ónglendingar gerast sinnisrørdir.

Ensk bløð nevna framferð Francos sjórenaraatburð; men halda tey tó, at tað munu vera Mussolini og Hitler, ið eru teir veruligi upphavsmennirnir, tí Ónglendingar halda ikki Franco hava stórt at siga longur yvir kríggstørluni í Spania. Bløðini krevja av ríkisstjórn síni, at hon ger hvassar atfinningar, men halda so afturi aftur, at tær megu sendast til teir, ið stjórna uppreisnini, Mussolini og Hitler. Tey mana ensku stjórnini til at lata herskip skjóta niður flogfor, ið gera seg inn á farmaskip. Tey krevja síðani, at takast skulu øll skip, sum heimstáð hava í Franco-Spania, og sum liggja í enskum havnum; enski umbodsmáðurin í Burgos eigur at verða afturtikin, og ikki-uppleggingin av-tikin, so fólkaflokkurin í Spania kann fáa tey vápni, honum so harðliga tvorrar.

Tað er líkt til, at Mussolini og Hitler vilja vinna Ónglandi og Fraklandi slíkar neisur, at tey skulu gera atsókn.

Óivað verða hættislig tíðindi at fætta frá Ónglands og Fraklands stóðu til Spaniastríðið nú í næstum.

Spania.

Uppreisn sigst at hava verið í Franco-herinum. Mong generalahövðini skulu vera fokin av knóranum. Mussolini viknar í hvørjum, og skal hann nú vera við at troystast at ofra fólk og pening í tað óendiliga til Franco. Týskland er harafturímóti idnari enn á nokrum sinni at styðja Franco. Men alt samanríkið tykist Franco ikki longur at vera so avgjort tann, ið verður at sigra.

England og Frakland vilja royna at fáa bundið fríð partanna millum. Men enn siga bæði Franco- og stjórnarmenninir, at eitt kompromissfríður er ómøguligur. Men hetta skal kanska ikki takast alt ov hátfíðarlíga. Ti deydámóðir sum Spaniamenn nú megu vera av borgarakrígnum kemur tað at vera illt at koma uttan um rópið frá fólkinum eftir at halda uppat við blóðbáðnum.

Frá sjálvum stríðsvalinum koma eingi stórtíðindi. Báðir partar boða frá sigrum og landatøku. Sannleikin er vist tann, at hvorgin parturin í seinastu hevur borð nevnisverdan sigur heim. Tað sum hevur kynt eld í fólkasinnini eru øll Francos ræðuliga flúgvumaskinsáløpini á verjuleysar býir við ongum endamáli uttan tað at drepa fólk.

Her aftur er at leggja Francos kronkjan av tí franska markinum. Hann hevur sent flúgvumaskinur inn um markið fyri at njónast. Hetta hevur lopið oði í í Fraklandi. Sjálfur kríggis- og forsætisministrin Daladier fleyg til hitt spanska markið og skipaði fyri, at svara við skorpum, um nakar aftur hættaði sær at nerva hitt franska landamarkið.

Menn meina at tað eru teir týsku officerarnir og kríggskonu í Spania, ið standa aftanfyri bæði áherjanina á verjuleysar býir og njónsunnarferðirnar inn yvir Frakland.

Franco fer hart fram, har hann ræður.

Í einum býi nærðis Gibraltari, hevur Franco latið fleiri menn taka og stillað teir fyri kríggssrætt, ið domdi teir til deyða. Teir vóru beinanvegin forðir út og skotinir. Brotsverk teirra er, at teir hava býtt út millum fólk seðlar, ið ástala ymsar atburðir fascistanna í Spania.